

Säkerhetsbranschen

Varseblivning i offentlig byggnad

En guide till att använda
brandsäkerhetssystem för varseblivning
i offentlig byggnad.

Guide till att använda brandsäkerhetssystem för varseblivning i offentlig byggnad

FÖRORD

Denna guide är framtagen av Sektion Brand inom SäkerhetsBranschen med syftet att belysa hur det med stor fördel går att nyttja befintliga eller nya brand- och utrymningslarm i offentliga byggnader för varseblivning. Det finns även en stor avsaknad av instruktioner och rekommendationer avseende HUR man kan upprätta system och delvis rutiner för ändamål som till exempel för inrymning.

Guiden ska ses som ett hjälpmedel och ett komplement till MSB:s handbok i kommunal krisberedskap för förskola*, grundskola och gymnasieskola samt MSB:s publikation om Säkerhet i offentlig miljö**.

Exempel på situationer där varseblivning kan vara aktuellt:

- Attentat/PDV (vapen, hot)
- Bråk
- Brand (giftig rök)
- Våld i närhet (t.ex. skjutning)
- Olycka (t.ex. trafikolycka)
- Bombhot
- Utsläpp (t.ex. kemikalier)
- Extremt väder

SYSTEM

Samtliga ingående enheter i en brand- och utrymningslarmanläggning kan användas. Varseblivning kan ske på olika sätt genom en optisk, akustisk signal eller med talat meddelande. Ett befintligt system kan oftast kompletteras så att funktionen kan uppnås, t.ex. för inrymning.

Syftet är att i en hotfull situation kunna aktivera en funktion och ett beteende – **Fly, sök skydd, larma.**

Fördelen med utrymningslarm med talat meddelande, UTM, är ett eller flera tydliga meddelanden samt möjlighet med mikrofon för utrop, både för organisation/personal och polis.

System kan med fördel kombineras med på marknaden befintliga mobilappar och massnotifiering via t.ex. SMS

Beskrivning och funktioner kan ske i ett samlat dokument på samma sätt som brand- och utrymningslarm genom en utförandespecifikation.

System bör i övrigt uppfylla SBF110 och/eller SBF502.

SIGNALER & MEDDELANDE

Kraven i regelverk (SBF110/502) angående ljudtryck och tal-uppfattbarhet är inte användbara för denna typ av signal.

Anledningen till detta är att eftersom högtalare och andra signalgivare kan behöva placeras utomhus, så blir kraven i regelverken för begränsande och förhindrar en optimal utformning av anläggningen.

Larmdon och högtalare kan vara gemensamma för utrymning och inrymning. Signal/meddelande kan vara tidsbegränsat för att minska stress då människor vid en inrymning stannar kvar i byggnaden, t.ex. Efter meddelande/signal i 120 sek så kan det vara uppehåll i cirka 5 minuter, har larm ej kvitterats/återställts så återstartar meddelandet.

AKUSTISKT LARMDON

Vid användning av akustiska larmdon bör signalen för inrymning kraftigt avvika från utrymningssignal och skylt med anvisning om signals betydelse och förväntat åtgärd bör finnas vid varje larmdon. Signalen kan växla eller svepa mellan två frekvenser i en långsam frekvens.

- Signal bör kunna uppfattas inomhus i de delar där människor vistas mer än tillfälligt med samma omfattning som ett utrymningslarm (SBF110/502) och utomhus med betydligt kraftigare styrka för att kunna uppfattas i närområdet utanför.

OPTISKT LARMDON

Optiska larmdon kan med fördel användas i delar där man ej vill påkalla annat än adresserad personal alternativt i miljöer med högt bakgrundsljud där optiskt kan vara ett lämpligt komplement tillsammans med den akustiska signalen. Förekomst av människor med hörselnedsättning eller med hörlurar eller hörselskydd bör också beaktas. Signal bör färgmässigt avvika från utrymningssignal och bör försees med skylt om signals betydelse och förväntad åtgärd.

- Förslag: Vitt sken om det ej kan förväxlas med annat. Alternativt kan blått eller orange sken användas. Beakta fördunkling med färgad lins i lokaler där kraftig ljusstyrka krävs då vitt är mer lämpligt. (Hänsyn tagen till AFS och risk för förväxling).

SIRENER MED FÖRINSPELAT TALAT MEDDELANDE

Det finns flertal konventionella och adresserade enheter där man med fördel kan komplettera med meddelande för inrymning i klarspråk. Meddelandet kan skraddarsys efter behov och rutin.

UTRYMNINGSLARM MED TALAT MEDDELANDE

Ett utrymningslarmsystem med ett förinspelat meddelande och utropsmikrofon. Specifika meddelande samt utrop kan ordnas, normalt med svenska/engelska som språk. Samma signal "Begäran om uppmärksamhet" som vid utrymning kan användas före talat meddelande.

Förslag på meddelande:

Hotbild utanför byggnaden

”Viktigt meddelande. Viktigt meddelande. Nödsituation har uppstått. Vi ber samliga att stanna inomhus med stängda dörrar alternativt att omedelbart bege sig in i byggnaden och invänta vidare information.”

Hotbild inom byggnaden

”Viktigt meddelande. Viktigt meddelande. Nödsituation har uppstått. Vi ber samtliga att sätta sig i säkerhet och invänta vidare information.”

AKTIVERING & PRIORITERING

- Utrymning ska alltid vara prioriterat.
- Aktivering av inrymning bör alltid ske manuellt.
- Aktivering kan ske via blå larmknapp kopplat till brand- och utrymningslarmet.
- Larmknapp bör förses med skylt om funktion.

Knapp kan placeras på strategiska platser och helst bemannade platser i eller i anslutning till entré, personalutrymme, expedition, reception, matsal, idrottshall, information eller andra lämpliga platser. Placering och behörighet till knappar bör undersökas och riskbedömmas.

Flera larmknappar med olika innebörd kan användas för flera situationer, t.ex. Bråklarm, inrymning, bombhot etc. som

meddelas med akustiskt larmdon, talat meddelande och/eller optiskt larmdon. Larm kan väljas att endast vara lokalt eller att larm överförs till larmcentral/Polis.

I ett utrymningslarm med talat meddelande kan aktivering även ske via utropsmikrofon som kan styra ut meddelande på alla larmdonsområden eller enbart separata larmdonsområden.

För konventionella sirener kan 2 olika ljudsignaler aktiveras, ljudsignal 1 ska användas för utrymning (prioriterat).

Överfallslarm via inbrottslarm kan även användas för aktivering av inrymning.

Trådlös aktivering via mobilapp eller dylikt kan användas men bör alltid undersökas för robusthet samt integrationsmöjlighet. Utöver larmknapp ska övriga aktiveringssätt ses som ett komplement och kan endast delvis ersätta fysiska knappar.

- Det bör alltid finnas minst en fysisk larmknapp per byggnad.

INDELNING & ADRESSERING

Man kan med fördel dela in byggnaden eller byggnaderna i olika larmområde för möjlighet att adressera meddelande endast i specifika delar.

Vid nybyggnation /nyinstallation är det viktigt att man tänker på indelningen av larmdonslingor, ljudzoner och högtalar-

slingor så eventuella meddelande avseende inrymning enbart går ut på rätt högtalare och rätt områden. Exempelvis att man alltid lägger separata högtalarslingor utomhus.

Med adresserbara akustiska och optiska larmdon i utrymningslarmet finns möjligheten och fördelen att man mjukvarumässigt kan dela upp dem i olika larmdonsområden utan att behöva beakta ledningsförläggning eller slingfördelning.

Där man använder icke adresserbara larmdon gäller det precis som vid ett UTM system att man tänker på att dela upp slingorna så att de som skall vara för inrymning ligger förlagda på egna larmdonsslingor.

Tablå för att styra sektioner samt typ av händelse/larm kan med fördel användas.

Specifika larmdon kan placeras i t.ex. personaldelar med möjlighet för flera betydelse av signal eller meddelande, t.ex. Inrymning, bråklarm, bombhot etc.

Meddelande i talade system kan även kodas, exempel finns från gallerior där man lagt in t.ex. "Kod 1000" för att endast påkalla intern personal.

STYRNINGAR & FUNKTIONER

Systemet eller anläggningen kan även styra funktioner i fastigheten för att bidra till ökad säkerhet, till exempel:

LÅS (INRE & YTTRE DÖRRAR)

Vilka dörrar som ska omfattas för att begränsa obehöriga att ta sig in kan variera kraftigt beroende på byggnad och verksamhet. Funktionen bör därför utredas och dokumenteras i ett tidigt skede. T.ex. Endast manuell aktivering eller tidsstyrd (10 min efter larm låses dörren och hålls låst i viss tid). Samordna styrning/låsning med fastighetens passersystem. Normalt hålls minst en entrédörr öppen.

AUTOMATISKA DÖRRAR

Bör stängas och dörrautomatik slås av.

UPPSTÄLLDA BRANDDÖRRAR

Bör stängas.

BELYSNING

Belysningen kan styras, t.ex. Tända vid utrymning och helt eller delvis släcka vid inrymning. Utrymningsvägar, nödljus och utrymnings skyltar bör dock vara tända för utpekning av utrymningsvägar.

EXTERN LJUDANLÄGGNING

Samtliga externa ljudanläggningar bör helt stängas av.

KAMERASYSTEM, CCTV

Styrning till kameror i CCTV-anläggning, aktivera inspelning (även innan larm, förlarminspelning 10-15min), styra rörliga kameror.

VENTILATION

Tilluft stängs av på samma sätt som vid ett brandlarm för att t.ex. att inte få in luft utifrån vid ett ev. utsläpp eller dylikt.

LARMÖVERFÖRING

Larm kan överföras till larmcentral. Överföring sker via egen kanal eller via klartext (inrymningslarm, bråklarm etc.).

ÅTERSTÄLLNING

Bör ske med speciell behörighet via kod eller nyckelbrytare i det aktuella systemet. Återställning medför att styrningar avaktiveras, dvs. lås och dörrar öppnas, belysning tänds osv. Återställning bör följas av meddelande "Faran över".

UTBILDNING & ÖVNING

Det är av yttersta vikt att utbilda och öva så personal och tekniska system provas samt att ansvariga kan fatta snabba beslut.

Det är även av vikt att personal, eventuella stadigvarande besökare t.ex. elever och liknande får öva på förfarande vid larm, som att fly och söka skydd, och i vissa fall kanske specifika åtgärder som att inrymma. Lämpligt att det finns en organisatorisk funktion på samma sätt som för utrymning och utrymningsledare.

MSB HANDBÖCKER/ PUBLIKATIONER (SIDAN 1):

* Handbok i kommunal krisberedskap – 2. Kommunala verksamheter
– Förskola, grundskola och gymnasieskola.

Publiceringsnummer MSB1742

**Vägledning - Säkerhet i offentlig miljö – Skydd mot antagonistiska hot och terrorism.

Publiceringsnummer: MSB1448

<https://rib.msb.se/filer/pdf/28917.pdf>

